

Тешањето е злоупотреба,
а не казна

Водич
за родители, наставници и воспитувачи
против телесно казнување на деца

 USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

 **МИНИСТЕРСТВО
ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И
НАСТАВА**

 **МИНИСТЕРСТВО
ЗА ЗДРАВЈЕ**

 **МИНИСТЕРСТВО
ЗА СОЦИЈАЛНА
РАБОТА**

Скопје, 2016

**Водич за родители, наставници и воспитувачи
против телесно казнување на децата**

Скопје, 2016

ISBN 978-608-4603-12-2

Наслов: Водич за родители, наставници и воспитувачи против телесно казнување на децата

Издавач: Прва детска амбасада во светот Меѓаши - Република Македонија

Извршен директор и основач: м-р Драги Змијанац

Уредник: Јана Зенговска

Лектура: Марина Геческа - Василевска

Рецензент: доц. Д-р Сашо Кочанковски

Графичка подготовка и печатење: „Бато и дивајн“

Адреса на издавачот:

Прва детска амбасада во светот Меѓаши - Република Македонија

Ул. „Коста Новаковиќ“, бр. 22 а, 1 000 Скопје, Република Македонија

Тел./факс: +389 2 2465 316

E-mail: info@childrensembassy.org.mk

www.childrensembassy.org.mk

СОДРЖИНА:

Предговор.....	4
Вовед.....	5
Што претставува физичка злоупотреба на децата?	6
1. Индикатори за препознавање на деца кои се физички злоупотребени	7
1.1. Однесувањето на детето кое е физички злоупотребено	7
1.2. Кои се тие родители/возрасни кои ги повредуваат своите деца?	7
Однесување на возрасниот	8
2. Какви последици остава телесното казнување кај децата?	8
3. Постапување при злоупотреба на децата.....	9
Препознавање и откривање на злоупотребата и занемарувањето	15
3.1.1. Препознавање и откривање на злоупотребата и занемарувањето	10
Препознавање преку директно соопштување од страна на детето.	10
Препознавање на физичките или психичките знаци кои укажуваат на можна злоупотреба на детето	11
Сомневање за злоупотреба и занемарување	11
Консултации и проценка на злоупотребата и ризикот од злоупотреба.....	119

Документирање на состојбата на детето и околностите на злоупотреба и занемарување	120
Пријавување на злоупотреба и занемарување	13
Пријавување на постоечка злоупотреба или сомнеж за постоење на истата во ЦСР.....	13
Пријавување на сомнеж за злоупотреба и занемарување во полиција или јавно обвинителство.....	13
Планирање на услуги/интервенции и мерки на заштита	14
Итна интервенција.....	15
Осигурување на безбедноста на детето.....	16
Литература.....	17

Предговор

Исклучително значајна публикација, која на еден разбирлив и едноставен јазик, зборува за телесното казнување, злоупотребувањето на децата, и важноста на одговорното родителство во воспитувањето и воопшто целокупниот детски развој.

Оваа публикација има за цел да ја пополни празнината во едуцирањето и подигнувањето на свеста за овие несакани појави, кои се во пораст кај децата во Република Македонија. Наменета е првенствено за децата, родителите, наставниците и воспитувачите во јавните и приватните установи кои работат со деца, но и сите оние кои се вклучени во неформално образование.

Овој водич може да го користат и членовите во стручните служби во овие образовно-воспитни установи, во центрите за социјални работи, полицијата, здравството...

Уште поголема корист од овој водич ќе имаат децата, родителите, наставниците, психолозите, педагозите, социјалните работници и лекарите, кои по сомневањето или идентификувањето на злоупотребата врз детето, укажуваат и на нивната обврска да преземат соодветни мерки за нивно пријавување во надлежните институции/СОС центри, заради заштита од злоставувачите.

Исто така може да се користи и во образовни цели во образовно-воспитните установи и неформалното образование.

Многубројните информации кои се понудени за негативното влијанието на насилството врз целокупниот развој на децата, како и начините и формите на воспитување, ќе им помогне на родителите да го променат и подобрат нивното однесување, не само кон сопствените деца, туку и кон децата воопшто.

Бидејќи целта на родителството не е само да ги заштитат своите деца, туку да создадат услови и амбиент за нивен целосен развој, каде ќе можат да ги реализираат своите потенцијали во радост, среќа, љубов, разбирање, почитување и поддршка.

Со задоволство го препорачувам овој водич.

13.06.2016
Битола

Доц. д-р Сашо Кочанковски
Доктор на психолошки науки и
Гешталт терапевт

Вовед

Телесното казнување е една од најчестите форми на злоупотреба на децата. Почнувајќи од домашното казнување, сè до казнувањата во училиштата и градинките како воспитно-поправна мерка за „непослушните деца“.

Комитетот на Обединетите Нации за правата на детето наведува: „Секоја казна во која се користи физичка сила и со намера да предизвика одреден степен на болка или непријатност, без разлика колку и да е болката мала, претставува телесно казнување на дете“.¹

Според УНИЦЕФ проблемот е од голем размер. Другите истражувања покажуваат дека околу 70% од децата на возраст од 2 до 14 години се изложени на некаква физичка или психолошка злоупотреба во домот или од страна на негувателот; 16 % се изложени на сериозно телесно казнување.

Телесното казнување на детето може да предизвика сериозни, пред сè, здравствени проблеми кај децата и во некои случаи завршува со смрт. Во Република Македонија во последниве две години сведоци сме на случаи во кои родителите ги претепувале своите деца до смрт. Сите овие информации кои ги добиваме, пред сè, од медиумите, а се однесуваат на последиците од телесното казнување, треба да нè поттикнат сериозно да

---

¹ Препораки од страна на Комитетот на Обединетите Нации од страна на Комисијата за правата на детето, јуни 2010
[http://www.unicef.org/tfyrMacedonia/macedonian/CRC.C.M1KD.ConcludingObservationsMK\(1\).pdf](http://www.unicef.org/tfyrMacedonia/macedonian/CRC.C.M1KD.ConcludingObservationsMK(1).pdf)

размислиме за начинот на кој децата може да се заштитат, првенствено од насилство во домот.

Овој водич е наменет за родителите, наставниците и други возрасни и неговата цел е да информира, пред сè, што претставува телесното казнување, какви последици остава врз здравјето и животот на децата. Воедно, неговата цел е да се охрабрат граѓаните, наставниците и стручните служби во градинките и училиштата да ги пријават случаите во кои постои сомнеж за злоупотреба на дете.

Што претставува физичката злоупотреба на децата?

Правото на децата да бидат заштитени од физичко казнување е наведено во член 19 од Конвенцијата за правата на детето²: „Државите-членки ќе ги преземат сите соодветни правни, административни социјални и образовни мерки поради заштита на детето од сите видови на физичко или ментално насилство, повреди или злоупотреба, запоставување или занемарувачки однос, малтретирање или експлоатација, вклучувајќи ја и сексуалната злоупотреба, додека за него се грижат родителите, законските старатели или некое друго лице на кое му е доверена грижата за детето.“

Според Комитетот на ОН за правата на детето: „Секоја казна во која се користи физичка сила и со намера да предизвика одреден степен на болка или непријатност, без разлика колку и да е болката мала, претставува телесно казнување на дете“.

Во Заеднички протокол за постапување во случаи на злоупотреба и занемарување на деца³, на страна 36, наведено е дека: „Физичката злоупотреба е дефинирана како намерна употреба на физичка сила против детето, која предизвикува повреда или пак постои веројатност да му наштети на детското здравје, опстанок, развој или дигнитет. Тоа вклучува: удирање, тепање, клоцање, тресење, касање, давење, попарување, горење, труење и задушување“.

---

² Конвенцијата за правата на детето на Обединетите нации е договор за човековите права во којшто се утврдени граѓанските, политичките, економските, социјалните, здравствените и културните права на децата. Конвенцијата генерално го дефинира детето како секое човечко суштество кое не навршило осумнаесет години од животот, освен ако врз основа на законот на одредена земја полнолетството не се стекнува порано.

³ Преземено и адаптирано од Заеднички протокол за постапување во случаи на злоупотреба и занемарување на деца, Национално координативно тело за заштита на деца од злоупотреба и занемарување, 2014

Најчесто користена казна со цел да се дисциплинираат децата, за жал претставува телесното казнување. Целта е со помош на казна која ќе предизвика болка кај детето, да дојде до промена на одредено однесување кое не е прифатливо за родителите/старателите и сите оние на кои им е доверена грижата за чување и воспитување на детето.

1. Индикатори за препознавање на децата кои се физички злоупотребени:

- нејасни или необјасливи модринки и нагмечувања на покриените делови од телото на детето (стомак, грб, задната страна на потколеницата и натколеницата);
- лузни;
- црвенило и модринки во форма на предмет (јаже, појас, стап, дланка);
- искубана коса, заби кои недостасуваат;
- каснувања;
- изгореници чиешто настанување не може да се објасни (од цигари, врела течност, во вид на ракавица, во вид на чорапа, од струја);
- скршеници, исчашувања или повреди на главата кои не можат да се објаснат;
- труење со отрови, корозивни средства, психоактивни супстанции.

1.1 Однесување на детето кое е физички злоупотребено:

- страв од физички контакт со возрасни;

- страв од родител или друг член на семејството;
- исплашено е од плач на други деца;
- лесно се штрека на дразби;
- покажува екстреми во однесувањето (агресија или повлекување);
- прекумерна анксиозност;
- не дозволува да биде прегледано;
- не поднесува физички контакт или допир;
- бега од дома;
- не може да воспостави добар однос со врстници;
- има ниска самопочит.

1.2. Кои се тие родители/возрасни кои ги повредуваат своите деца?

Според физичкиот, образовниот или социоекономскиот статус на родителот не може да се претпостави кој родител физички го злоупотребува своето дете.

Но постојат одредни обрасци на однесување кај овие родители или возрасни со чија помош би можеле да ја претпоставиме можната злоупотреба на детето.

Однесување на возрасниот:

- лутина, нетрпеливост, често губи контрола врз однесувањето;
- изгледа несигурно во поглед на состојбата на детето;

- го смета детето за лошо и причина за сите негови животни проблеми;
- има отпор кон разговор за состојбата на детето или семејството;
- на секое прашање гледа со сомнеж;
- користи начини за дисциплинирање несоодвени за возраста на детето;
- дава нелогични, контрадикторни или неубедливи објаснувања за повредите кај детето или пак воопшто не дава никакво објаснување;
- не покажува доволно или нема никакво разбирање за нормалниот детски развој;
- има очекувања од детето кои не се во согласност со неговата возраст.

И покрај тоа што било која форма на физичка казна е неприфатлива, многу често имаме примери каде родителите во моментот кога не знаат како да се справат со однесувањето на детето, користат казна како удирање по рацете, задникот, скубнување за косата или ушите во насока на поставување на границите и покажување на моќ.

Најчесто овие форми на телесно казнување се користат со цел детето да се научи на одредено социјално прифатливо однесување.

Но која било форма на телесно казнување нема ефект и може да предизвика зацврстување на непосакваното однесување, појава на бес и лутина која детето, од страв во дадениот момент, не ја пројавува, но истата се акумулира и може да предизвика бурни реакции во друг контекст.

2. Какви последици остава телесното казнување кај децата?

За овие деца карактеристично е што кога се движат, доминантно ја покажуваат својата физичка моќ. Имаат агресивен израз на лицето, повремено со боксови удираат по сидовите или во замислен противник. Родителите на овие деца сметаат дека телесното казнување е добар и единствен начин на воспитување. Воедно и овие родители во текот на своето детство биле воспитувани на таков начин, постојано се обидуваале нешто да не згрешат и да бидат тепани. Во овие семејства мајката смета дека детето не смее да се тепа, но кога не е тука таткото кој е „главниот“ насилник, мајката користи разни начини на казнување и постојано му се заканува користејќи погрдни зборови и закани.

На ова дете кое е често тепано, родителите не му поставуваат јасни барања и не му кажуваат што точно од него се бара, дури и не му се ни кажува што направило погрешно. Ако го прашаме ова дете која била причината поради која последен пат го истепале, нема да знае да ни каже. Ако пак ги прашаме родителите зошто не го пофалат своето дете кога ќе направи нешто одлично, тие ќе одговорат дека ќе го пофалат само кога ќе го промени своето однесување. Наизглед ова дете изгледа дека има добро мислење за себе, но неговата надворешност не се поклопува со вистинските чувства на тоа дете. Поради пораките кои ги добива од своите родители, ова дете се чувствува немоќно, невредно за туѓа љубов и внимание, никому не верува и живее во постојан страв дека некој ќе го удри. Ова дете секој допир го разбира како телесно казнување. Доминантниот изглед е само маска со цел некој да не му се доближи и да го нападне. Тоа има проблем во процесот на осамостојување и функционирање во социјалната средина. Децата кои се телесно казнувани се поистоветуваат со агресорот, со тој кој ги злоупотребува и на тој начин ќе се обидат и ќе станат исти како агресорот. Овие деца донесуваат одлука дека никогаш нема да живеат повеќе во насилство, затоа еден ден кога

ќе пораснат, ќе се спротивстават на својот татко или на некој друг кој телесно ги казнува. Но од друга страна, овие деца заклучуваат дека се немоќни и предодредени засекогаш да бидат жртви. Од таа причина можат да бидат повлечени, хронично исплашени да не предизвикаат некој да ги нападне или повреди. Па затоа, кај овие деца е исклучена можноста тие да предизвикаат насилство.

3. Постапување при злоупотреба на деца

Според Заедничкиот протокол за постапување во случаи на злоупотреба и занемарување на деца, 2014, постапувањето подразбира:

1. Препознавање од страна на стручните лица, преку директно откривање или препознавање на индикаторите на злоупотреба и занемарување на деца или сомневање;
2. Пријавување на злоупотребата и занемарувањето, како и сомнежот за злоупотреба и занемарување во Центарот за социјална работа, полицијата или јавното обвинителство;
3. Проценка на состојбата, потребите и ризикот од злоупотреба и занемарување на детето и семејството по пријавување на случајот во Центарот за социјална работа (ЦСР).

Координацијата на целиот процес ја има и ја одржува надлежниот орган или **Центарот за социјална работа**.

Препознавање и откривање на злоупотребата и занемарувањето

Откривањето на злоупотребата или занемарувањето на децата е еден од најчувствителните процеси и воедно е и првиот чекор во насока на

заштита на децата. Од начинот на препознавање зависи понатамошната постапка и нејзиниот тек. Откривањето најчесто го вршат стручни лица кои се во директен контакт со децата и професионално се грижат за нив (воспитувачи, здравствени работници, медицински сестри, лекари, наставници, психолози, педагози, социјални работници и др.).

3.1.1. Препознавање и откривање на злоупотребата и занемарувањето

Препознавање преку директно соопштување од страна на детето

Детето кое е жртва на злоупотреба или занемарување се доверува на лице за кое смета дека е доверливо. Овие лица од доверба можат да бидат родители, негователи, наставници, роднини, стручни служби во јавни институции, врсници итн. Овие личности или личност од доверба за кои детето собрало храброст и решило да проговори за состојбата во која се наоѓа се клучни во текот на понатамошната постапка. Оваа личност треба да му даде континуирана поддршка, да го охрабри и да му обезбеди чувство на сигурност, и воедно да се ангажира во текот на процесот во насока на неговата заштита.

Во Заедничкиот протоколот за постапување во случаи на злоупотреба и занемарување на деца, од кој ги споделуваме овие информации, на страница 12 наведено е следново:

Ако детето ви се обрати како на лице од доверба во врска со доживеана злоупотреба или занемарување тогаш:

- најдете тивко место за да можете да го сослушате;
- слушајте го на мирен непроценувачки начин;
- слушајте го детето, наместо директно да го прашувате;
- детето не смее да се принудува да дава инаформации, да се испитува или да му се даваат лажни уверувања за потполна доверливост;
- убедете го детето дека тоа што му се случило не е негова вина;
- никогаш не го прекинувајте детето додека се потсетува на важни настани;
- уважете ги чувствата на детето;
- кажете му дека ќе се обидете да му помогнете;
- запишете што сте виделе и што сте слушнале:
  - а) колку што е можно поточно наведете ги зборовите на детето;
  - б) користете зборови кои ги опишуваат нештата што ви ги кажува детето.

Забелешките и информациите чувајте ги доверливо и на сигурно. Стручно лице треба да му објасни на детето за обврската дека треба да се информираат другите служби. Со системско и рутинско распрашување од страна на стручни лица, психолози, социјални работници, здравствени работници може да се добијат потврдни податоци. Но секое дополнително испрашување треба да се води од принципот за заштита на детето од ретрауматизирање. Непотребното дополнително испрашување на детето за кое постои сомнеж дека е злоупотребено претставува виктимизација.

Препознавање на физичките или психичките знаци кои укажуваат за можна злоупотреба на детето

Стручните лица, врз основа на физичките или психолошките знаци кои ги има или ги пројавува детето, треба да пристапат кон посистематско распрашување за настанувањето на повредите. При препознавањето дали се работи за занемарување или злоупотреба потребно е да ги земат во предвид сите околности, вклучувајќи ја и целокупната состојба на детето и на неговото семејство. При проценката потребно е да се биде многу внимателен ако го земеме во предвид фактот дека не постојат специфични знаци со кои во потполност ќе можеме првично да утврдиме дека некое дете е злоупотребено или занемарено.

Сомневање за злоупотреба и занемарување

Во случај на сомнеж за злоупотреба и занемарување на дете, без притоа да се има јасна информација дека постои насилство, стручните лица кои доаѓаат во контакт со детето или неговото семејство треба истото да го пријават во центарот за социјална работа, полиција или јавното обвинителство.

Откако случајот ќе биде пријавен во некоја од наведените надлежни институции, истите постапуваат на следниов начин:

Консултации и проценка на злоупотребата и ризикот од злоупотреба

Ова значи дека непосредно пред појавата на сомнеж за евентуална злоупотреба на детето, стручното лице треба да изврши повеќе консултации:

- **Консултации внатре во самата служба** со колеги кои се информирани за проблемот. Консултацијата на смее да го одложи процесот на итно згрижување на детето, доколку тоа е потребно.
- **Консултации со родителот/старателот** на детето доколку оваа консултација директно не ја загрозува безбедноста на детето.
- **Консултации со други служби** кои можеби имаат информации за детето и неговото семејство (ЦСР, СОС-служби, здравствени установи, вопситно-образовни итн.). Целта е да се добијат дополнителни информации кои би помогнале во процесот на заштита на детето.
- **Консултации со здравствени служби**, во случај кога кај детето има физички знаци или сомнеж за сексуална злоупотреба. Консултациите се првенствено со педијатар, а доколку не е достапен педијатар, тогаш се стапува во контакт со матичен лекар и гинеколог.

Документирање на состојбата на детето и околностите на злоупотреба и занемарување

Било кој ресор кој открива дека едно дете е злоупотребено или занемарено мора да ги документа податоците кои се поврзани со детето, видот на злоупотреба и сторителот на злоупотреба. Важно е да се прибележи:

- идентитетот на детето (име и презиме, матичен број, пол и возраст);
- придруженост од страна на други лица;
- наведениот сторител на злоупотребата;
- состојбата на детето;
- опис на однесувањето на детето, изјавите врзани со настанот како и изјавите на придружителите;
- ако има можност би можело да се направат фотографии (од повредите, местото на настанот) кои ќе се користат во понатамошната постапка.

Пријавување на злоупотреба и занемарување

Пријавување на постоечка злоупотреба или сомнеж за постоење на истата во ЦСР

Пријавувањето на случајот во центарот за социјална работа следува по извршеното интервју со детето. Потоа стручното лице кое го извршило интервјето го информира ненасилниот родител дека случајот ќе го пријави во ЦСР, но само во случаи кога смета дека нема да се зголеми ризикот од натамошна злоупотреба на детето.

Стручното лице кое ќе го пријави случајот потребно е да пополни образец во кој ќе ги наведе податоците за детето и семејството кои му се познати и ќе ги образложи наодите и причината поради која го пријавува случајот.

Доколку институцијата кај која се пријавува има едуциран тим за заштита на деца од злоупотреба и занемарување, тогаш може да се почека со пријавување на случајот. Тоа се случува кога, после разгледување на околностите и состојбата на детето, тимот ќе утврди дека:

- ризикот од злоупотреба и занемарување на детето е низок;
- семејството на детето има капацитет и сака да соработува и менува во насока на заштита на детето;
- институцијата има капацитет за да се занимава со проблемите на детето и неговото семејство;

- одлуката за одлагање на пријавувањето на случајот треба да ја донесе тимот на институцијата.

Пријавување на сомнеж за злоупотреба и занемарување во полиција или јавно обвинителство

Пријавувањето во овие институции се врши во случаи кога станува збор за дејствија кои го загрозуваат здравјето и животот на детето и станува збор за кривични дела кои се гонат по службена должност. Такви дела се: **тешки телесни повреди, закани за животот на детето и сексуална злоупотреба.**

Овие дела се пријавуваат од страна на стручни лица или пак граѓани и институции кои имаат сознанија за нив. Истите се пријавуваат во МВР, јавно обвинителство.

При пријавувањето потребно е:

- да се направи детален здравствен преглед на детето;
- психолошки да се смири;
- да се санираат повредите;
- да се документираат повредите и однесувањето на детето.

Сите стручни лица кои пријавуваат злоупотреба и занемарување треба:

- активно да помагаат на надлежните служби (ЦСР, МВР, јавно обвинителство) во заштитата на детето;

- да се одзват на повикот за разгледување на состојбата на детето и неговото семејство;
- да учествуваат во донесувањето на одлуките за мерките за заштита на детето и неговото семејство;
- да го одржат контактот со детето и семејството имајќи важна улога во процесот на закрепнување на детето и спречување на насилството.

Полицијата и јавното обвинителство се должни да го заштитат идентитетот на стручното лице кое го пријавува случајот и да обезбедат информации за нивните права и обврски во понатамошните постапки.

Планирање на услуги/интервенции и мерки за заштита

По пријавата која е пратена до центарот за социјална работа, доколку резултатите од почетната проценка укажуваат на потреба од заштита на детето поради занемарување или злоупотреба, потребно е да се закаже меѓуресорски состанок на кој ќе се испланираат интервенциите во насока на заштита на детето.

Меѓуресорскиот состанок го свикува одговорниот стручен работник од центарот за социјална работа, назначен за конкретниот случај.

На овој состанок треба да бидат повикани и да бидат присутни:

- назначени стручни работници од други сектори и институции едуцирани за работа со занемарени и злоупотребени деца

(од здравствени, образовни, социјални институции, полиција и др.)

- други лица кои го познаваат детето и неговото семејство;
- детето и злоупотребувачкиот родител/старател;
- други стручни лица за кои се планира да бидат вклучени во работата со детето.

Меѓуресорскиот состанок се надоврзува на првичната и деталната проценка направена од страна на стручните лица во ЦСР и доколку се согласува со истата преминува на планирање на активности во насока на заштита на детето.

На овој состанок треба:

да се развие индивидуален план за работа со злоставуваното дете;

- да се утврди кој, за што и кога ќе дејствува;
- да се договори иден состанок за ревизија;
- да се развие резервен план доколку превидените мерки за заштита не можат да се спроведат.

Итна интервенција

Итна интервенција се презема кога здравјето и животот на детето се загрозени или ако постои сомнение дека непреземањето на итни мерки ќе го загрозат животот и здравјето на детето. Оваа интервенција може да е неопходна во самиот момент на пријавување или пак во текот на подоцнежната постапка. Целта е осигурување на безбедноста на детето.

Осигурување на безбедноста на детето

Подолу наведените ситуации можат да бидат причина за преземање на итна интервенција:

- присуство на тешки повреди кај детето или пак можност за настанување на тешки повреди предизвикани од специфични дејства (фрлање на детето, закана со оружје, мачење на детето, тешко казнување на детето);
- здравствената состојба на детето наложува итно лекување, кое родителот/старателот не е во состојба или не сака да го обезбеди;
- дете помало од 5 години оставено без соодеветен родителски надзор или во опасни околности;
- дете оставено под надзор на родител/старател кој поради физичка или ментална болест не е во состојба да се грижи за детето (психотична состојба, особено агресивен, под дејство на дрога или алкохол, хронично болен итн.);

- доколку постои можност детето да биде изложено на одмазда или уцена од страна на родителот/стрателот, како резултат на претходни ситуации каде било експлицитно изложено.

Итната интервенција подразбира брзо дејствување на повеќе сектори и размена на информации (полиција, здравство, социјални служби) вклучувајќи и консултативни средби заради донесување на решение и план во насока на заштита на детето.

Ако се утврди дека загрозеноста на животот на детето потекнува од семејството, се започнува постапка за одземање на родителското право и именување на старател до донесувањето на судската одлука. Доколку детето е загрозено во згрижувачкото семејство, се започнуваат други соодветни постапки против сторителите при што доколку детето е на возраст на која може да го искаже своето мислење во однос на згрижувањето, релевантните институции треба да го земат тоа во предвид.

Литература:

1. Заеднички протокол за постапување во случаи на злоупотреба и занемарување на деца, 2014, Национално координативно тело за заштита на деца од злоупотреба и занемарување
2. Мала книга за велике родители, 2009(З. Миливоевиќ, К. Билбан, В. Кокељ, М. Крамбергер,Т. Стеинер, Б. Кожух)
3. Развојна психологија, 2004, (О. Мурцева Шкариќ)